

PUBLIEKSSAMENVATTING PSYVIS IMPACTSTUDIE

Leven met een visuele beperking én een psychische stoornis

Sommige mensen zijn niet alleen blind of slechtziend, maar hebben ook psychische problemen. Dat maakt het leven vaak extra ingewikkeld. Een visuele beperking of psychische problemen zorgen op zichzelf al voor uitdagingen in het dagelijks leven. Maar de combinatie van beide maakt het vaak nóg moeilijker om mee te doen in de samenleving.

Denk bijvoorbeeld aan iemand met een psychotische stoornis die daarbij blind of slechtziend is. Deze persoon kan vanwege psychoses op momenten de grip op de realiteit verliezen. Normaal gesproken zou zo iemand kunnen terugvallen op zijn of haar zicht om de werkelijkheid te checken: “Is wat ik hoor of voel echt?”. Vanwege de combinatie van problemen is dit echter niet mogelijk.

Onderzoek

De Robert Coppes Stichting en Amsterdam UMC onderzochten samen wat het betekent om én een visuele beperking én een psychische stoornis te hebben. Hoe ziet het dagelijks leven eruit voor deze mensen? En wat helpt hen om beter mee te kunnen doen in de maatschappij?

Ervaringsdeskundigen en zorgprofessionals dachten mee over dit onderwerp.

Ze kozen zes psychische aandoeningen die onderzocht werden in combinatie met een visuele beperking:

- Antisociale persoonlijkheidsstoornis
- Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis
- Borderline persoonlijkheidsstoornis
- Autismespectrumstoornis (ASS)
- Obsessief-compulsieve stoornis (OCD)
- Psychotische stoornissen

Het onderzoek bestond uit twee onderdelen:

1. Een literatuuronderzoek: wat weten we al uit bestaande studies?
2. Een Delphistudie: wat zeggen professionals die werken met deze mensen?

Wat blijkt uit het literatuuronderzoek?

We bekeken 5582 publicaties over mensen met een visuele beperking en psychische problemen. Uiteindelijk voldeden slechts 22 daarvan aan onze criteria. De andere publicaties gingen niet specifiek over de combinatie van beide problemen, gaven geen informatie over het dagelijks leven, of werden vertoebeld doordat er bijkomende problemen zoals auditieve of verstandelijke beperkingen waren.

Er werd maar één (casus)studie uit 1998 gevonden die ging over een man met een visuele beperking en psychoses. De andere 21 onderzoeken gingen over kinderen met een visuele beperking en autisme. Hieruit bleek dat deze kinderen extra uitdagingen hebben, bijvoorbeeld met sociale contacten, lichamelijke ontwikkeling en emoties. Ook hebben zij vaker problemen op school en meer hulp nodig van ouders en zorgverleners. We moeten wel voorzichtig zijn met conclusies, omdat de kwaliteit van de publicaties vaak onvoldoende was.

Wat vertelden zorgprofessionals in de Delphistudie?

In totaal deelden 31 ervaren zorgprofessionals hun kennis en ervaringen over mensen met een visuele beperking én de zes eerdergenoemde psychische stoornissen. Zij gaven informatie over hoe de combinatie van problemen het dagelijks leven beïnvloedt, hoe deze mensen goed ondersteunt kunnen worden en waar nog kennis ontbreekt bij professionals.

De zorgprofessionals gaven aan dat de combinatie van een visuele beperking en psychische problemen een grote invloed heeft op de kwaliteit van leven.

Zij zien dat deze mensen:

- Vaker psychische klachten zoals angst, depressie en eenzaamheid ervaren.
- Vaak afhankelijker zijn van anderen en meer moeite hebben om hun situatie te accepteren.
- Vaak moeite hebben om hulp te vragen, anderen te vertrouwen en nieuwe dingen te leren.
- Een kleiner sociaal netwerk hebben, vaak met minder gezonde contacten.
- Minder mogelijkheden hebben voor een fijne dagbesteding.

Vaak zijn er te weinig passende woonmogelijkheden, terwijl een veilige omgeving die aangepast is aan de visuele beperking belangrijk is voor hen. Velen hebben financiële zorgen. Ze vinden moeilijk werk of raken het kwijt. Sommigen zijn werkloos en afhankelijk van een uitkering. Dagelijkse taken, zoals het huishouden, kosten vaak veel moeite. Daarbovenop krijgen zij soms te maken met onbegrip of stigmatisering.

Zorgprofessionals geven daarbij aan dat de kwaliteit van zorg voor deze groep niet altijd voldoende is. Diagnostiek en behandeling van psychische stoornissen zijn nog te weinig afgestemd op mensen die slechtziend of blind zijn. En er is vaak te weinig samenwerking tussen zorgprofessionals, terwijl juist dát nodig is.

Aanbevelingen

De combinatie van een visuele beperking én psychische problemen is complex. Toch is er tot nu toe nauwelijks onderzoek gedaan naar hoe deze twee problemen samen het dagelijks leven beïnvloeden. Dat maakt goede ondersteuning lastig. Meer kennis en passende behandelmodellen zijn hard nodig. Zolang die er nog niet zijn, is het belangrijk dat zorgprofessionals hun ervaringen met elkaar blijven delen. Denk aan samenwerking via het platform [Kenniss Over Zien](#), de projecten [PsyCoVia](#) en PsyCoDiVIA, het casusboek en het internationale netwerk [Enviter](#).

Zorgprofessionals uit de Delphistudie pleiten voor zorg op maat. Iedere persoon is anders, dus de ondersteuning moet dat ook zijn. Waar mogelijk hoort de cliënt zelf de regie te houden. Belangrijke vormen van hulp zijn onder andere psycho-educatie – leren omgaan met je aandoening – en observerende diagnostiek: goed kijken wat iemand nodig heeft. Ook een persoonlijke en betrokken benadering is essentieel. Werken vanuit echt contact, met aandacht voor wie iemand is, noemen we de presentiebenadering.

Goede zorg vraagt om samenwerking. Tussen huisartsen, geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en visuele expertiseorganisaties. Professionals in de ggz zouden meer moeten weten over leven met een visuele beperking. En andersom: in de visuele sector is nog veel te leren

over psychische aandoeningen. Alleen door samen te werken en van elkaar te leren, kunnen we mensen met een visuele beperking en psychische problemen écht verder helpen.

Meer weten?

Voor meer informatie kun je terecht bij Marjolein Onnink, onderzoeker bij de Robert Coppes Stichting. Mail naar monnink@robertcoppes.nl of bel 073 657 91 57.

Links

- Wetenschappelijke publicatie van het literatuuronderzoek in BMC Psychiatry: [van Munster EPJ, Onnink MLA, Teunissen LBA, et al. The impact of visual impairment and comorbid mental health disorders on daily functioning: a systematic literature review. BMC Psychiatry. 2025 Jul 23;25\(1\):721.](#)
- Wetenschappelijke publicatie van de Delphistudie in BMC Psychiatry: [Onnink, M.L., Teunissen, L.B., Verstraten, P.F. et al. Zorgprofessionals' perspectives on the impact of visual impairment and comorbid mental disorders on functioning in essential life domains. BMC Psychiatry 24, 209 \(2024\).](#)
- Samenvatting van de Delphistudie: [Nederlandse samenvatting PsyVis Impact](#)

De Psyvis Impactstudie werd gefinancierd door de Vereniging van Instellingen voor mensen met een Visuele beperking (VIVIS). Aan het onderzoek werd gewerkt door (in alfabetische volgorde): Hilde P.A. van der Aa, Pascale J.M. Dammers-Verboven, Alida J. van der Ham, Cynthia Lamper, Lianne L.B. Leenders-Teunissen, Edine P.J. van Munster, Ruth M.A. Van Nispen, Marjolein L.A. Onnink, Peter F.J. Verstraten en Ralph de Vries.

Wij bedanken de ervaringsdeskundigen Marlieke E.M.A. de Jonge en Riek Jansen, de landelijke expertisegroep Psychiatrie vanuit Kennis over Zien en alle zorgprofessionals die hebben meegedaan aan de Delphistudie.